

«L'arribada de les relíquies de Santa Tecla va ser una festa que va impregnar tots els poders»

La historiadora i professora de la URV Marta Serrano ens porta a la Tarragona de fa 700 anys

La professora i historiadora de l'art medieval, Marta Serrano, a la catedral de Tarragona | Josep M. Llauradó

La commemoració el passat dilluns del 700 aniversari de l'arribada de les relíquies del braç de Santa Tecla (<https://www.naciodigital.cat/tarragona/noticia/41460/tarragona-doblara-pressupost-santa-tecla-celebrar-700-aniversari-festa-major>) ha suposat un tret de sortida per a la ciutat per afavorir la divulgació de tot el que té a veure amb la Festa Major de Tarragona. Marta Serrano és professora Agregada Serra Hünter de la Universitat Rovira i Virgili (URV) i historiadora de l'art medieval, i ha estudiat abastament tot el que hi ha darrere de la patrona de la ciutat.

El 17 de maig de 1321 Tarragona es vestia amb les seves millors gales. Dos segles després de la mal anomenada "reconquesta", a l'antiga capital de l'imperi romà el poder es discutia en una pugna entre monarquia, església i govern municipal. Les relíquies van ser una oportunitat per a cadascun d'aquests poders per afavorir una bona relació amb la població. Segons algunes fonts, Tarragona va donar a canvi una cadira d'or, pedres precioses, perles, cavalls andalusos i dos mil formatges mallorquins. Milers de persones van rebre amb entusiasme l'arribada de les restes de la seva patrona i així va consolidar-se l'idil·li entre la ciutat i Santa Tecla.

- Quin era el context de Tarragona en aquell moment?

- Tarragona és una seu metropolitana ?que està en lluita constant amb Toledo perquè vol ?recuperar la primacia que havia perdut amb la conquesta dels musulmans. Aquesta lluita afavorirà?, entre altres raons, que els arquebisbes promoguin grans obres com per exemple la catedral. Nosaltres ?no som conscients de la importància que té, perquè quan es plantejà l'edifici era el més gran que hi havia en el terç nord peninsular. Per altra banda, a Tarragona hi tenim doble senyoriu o un govern bicèfal: l'arquebisbe i els reis. Però, a més, qui també promou l'arribada de les relíquies és el consell municipal, que en aquell moment era molt rellevant en el govern de la ciutat.

- Per què hi intervenen els tres poders?

- El 1318 Jaume II amputa part del territori de l'arquebisbat per constituir el de Saragossa pensant en la carrera del seu fill, Joan d'Aragó, que va arribar a ser arquebisbe de Tarragona. Potser per compensar-ho, quan els d'aquí li demanen que els ajudi a aconseguir les relíquies ?de Tecla ell accepta perquè entén que té un deure moral. Els ha tret una part important de territori. A més el consell municipal s'estava institucionalitzant, cobrant forma definitiva amb uns burgesos que tenien uns interessos determinats i que estaven enfront de la ciutat.

- Quines dimensions tenia Tarragona al segle XIV?

- Tota la Part Alta estava densament poblada i es començaria a habitar la plaça de la Font, que a la documentació se l'anomena plaça del Corral, perquè originàriament el que era l'arena del Circ s'usava per al bestiar i per a les fires. En temps de Pere El Cerimoniós es construeix la Muralleta, que recorre la Rambla Vella. Com a ciutat no era petita, però eren més importants ?Barcelona, Saragossa o València.

- Quin paper tenia el port de Tarragona?

- A Tarragona hi havia cabotatge, vaixells que fondejaven, i de la platja del Miracle en sortien i hi entraven les embarcacions. Salou, com que té un cap, està molt recollit del vent de Llevant, ?i per tant és més segur. ?És per això que moltes més embarcacions anaven a Salou. De fet, quan hi ha la conquesta de Mallorca, que va sortir ?des de diversos punts del nostre litoral, moltes de les naus que van sortir de Tarragona, per la llevantada que bufava, van naufragar.

- Per a l'economia de l'època, el cost de les relíquies què suposava?

- Són regals importants. El que fa el rei és sobretot una tasca protocol·lària: prepara una carta per al rei d'Armènia ?explicant els motius de la súplica: la devoció que hi ha per la santa ?a la nostra ciutat però també afavorir que hi hagi relíquies de la santa titular de la catedral, de la que no teníem cap resta. Llavors demana a Simón Salzet com a ambaixador que porti aquesta carta al rei d'Armènia. Sembla ser que el van acompanyar religiosos i representants del rei i de l'arquebisbat, ?dos o vuit segons les fonts.

Els regals que porten els donen l'Església i la població de Tarragona. Totes les fonts no coincideixen en les quantitats dels regals. Aporten tot el que poden i, de fet, el rei d'Armènia està satisfet i accedeix a donar les relíquies amb la condició de quedar-se el polze de la mà. Hem de dir que Jaume II és un rei molt interessat per les relíquies, no són les úniques que aconsegueix.

L'àliga, ballant davant les relíquies de Santa Tecla. Foto: ACN

- Per què eren importants les relíquies des d'una perspectiva comercial?

- Eren una font de riquesa, implicava pelegrins. Com el Camí de Santiago, Santo Domingo de la Calzada... ?En el cas de Tarragona era una necessitat: aconseguir les relíquies de la santa a la qual estava advocada la catedral i que era la patrona de la ciutat.

- Com arriben les relíquies a Tarragona?

- Hi ha una carta del rei cap al novembre de 1320 que notifica que li han arribat notícies que les relíquies estan arribant a la península. Arriben primer a Barcelona, on les rep el bisbe de llavors, Ponç de Gualba. ?Romandran a Barcelona durant uns mesos i després es portaran a Salou per mar. De Salou, es fa una processó a Constantí, que això té uns vincles amb l'arquebisbe molt importants, ?doncs Constantí és de domini arquebisbal. Aquesta és una manera de vincular-se amb les relíquies. I el 17 de maig de 1321 és quan arriben a Tarragona des de Constantí ?amb una processó solemne.

- Per què fan aquest recorregut?

- En principi estava previst que el rei les pogués recollir per vincular-les també a la monarquia, però el rei és a València en aquell moment. Es queden a la seu de Barcelona fins que un dia, no sabem per què, ni com, ni quan, arriben a Salou per mar. Arriben a Salou ?perquè és un port molt més segur ?i perquè cal portar-les primer a Constantí, que, des de 1151 és propietat de l'arquebisbe, on hi té un palau fortificat i una capella. ?Cal recordar que els arquebisbes quan són nomenats fan una processó des de Constantí fins a Tarragona, o sigui, el que veiem és que les relíquies fan la mateixa processó que l'arquebisbe de Tarragona ?quan és proclamat com a tal. Això demostra, al meu entendre, el seu interès per vincular-se amb les relíquies ?des del primer moment.

- Però no les ha pagat només l'arquebisbe.

- No, però és el cap de l'Església a Tarragona. Hi ha un aprofitament, una rendibilització, de les relíquies, per establir un nexa d'unió entre la ciutat i ell.? I això cal relacionar-ho amb els conflictes entre els poders jurisdiccionals i la ciutat.

- Com es forja aquesta devoció dels tarragonins per Santa Tecla?

- Ja des del principi, en una butlla papal de 1091 quan ?es manifesta l'interès de restaurar l'Església de Tarragona, es posa sota l'advocació de Tecla. Des del 1091 ja hi ha vincle amb Tecla. ?Però els vincles són constants: al 1198, el bisbe Castellterçol ?establirà l'advocació de la seva capella del palau arquebisbal, derruït en la guerra del francès, a Sant Pere i a Santa Tecla.

*Les quatre colles de la ciutat han alçat els tradicionals pilars a l'entrada del braç de Santa Tecla a la Catedral.
Foto: Xavier Magrinyà.*

- Per què aquests dos sants?

- Amb aquesta advocació, es vinculava amb Roma per Sant Pere i a més a més establia el nexa d'unió amb la població, fent que Tecla fos l'advocació principal de la seva capella. Després, tenim Olivella, que s'enterrarà en una capella advocada a Tecla i la convertirà en un lloc funerari. Però és que a més ell havia demostrat la devoció a la santa en els seus segells: quan emetia documentació, ?col·locava uns segells que penjaven i que hi tenien la seva imatge ?a l'anvers i la imatge de la santa darrera, en el contrasegell. Era una cosa inaudita, mai cap arquebisbe havia fet servir la imatge de Tecla per identificar-se. Després hi haurà altres exemples, però veiem constantment com els arquebisbes es van vinculant amb ?la santa.

- Els actes de l'arribada de les relíquies també formen part d'aquest aprofitament de l'arquebisbe?

- Hem de pensar que la festa de Santa Tecla és una celebració cívico-religiosa. Un any abans, al

1320, hi havia la festa del Corpus Christi, que era la festa més important que hi havia a Barcelona i que vinculava també els laics amb els eclesiàstics, en la qual participava la monarquia. Amb aquestes festes es vol manifestar una unió social que en la realitat no sempre era així.

- Quanta gent hi va participar?

- La processó entre Constantí i Tarragona recorre vuit quilòmetres de distància i hi participen més de 7.000 persones, diuen les fonts que es conserven del segle XVII. Alguns diuen que quan la processó arriba a la catedral encara hi havia gent a Constantí que no havia sortit. No sabem si és veritat o no, però el que volen rememorar les fonts és que realment va ser una festa que va impregnar tots els poders. Hi havia l'arquebisbe Jiménez de Luna juntament amb Jaume II i el seu fill Alfons, el successor a la corona. És una manera de vincular-se no només ell com a rei sinó la institució monàrquica.

- Tot un esdeveniment. La gent com ho vivia?

- Hi havia balls, s'enramaven els carrers amb flors i rames vegetals, i teles. No s'especifica quina mena de balls o quina música hi havia. Però va ser molt sumptuosa.

- Quin recorregut va tenir per la ciutat?

- Ens diuen que arriba pel camí Vell de Constantí, fins a la Rambla Vella, la plaça de la Font, el Pallol, el carrer Cavallers, el portal de Santa Maria -que és on era el castell arquebisbal- i llavors entrarien a la catedral. Hi va haver una missa solemne des de l'altar major, i les relíquies en la meua opinió es van traslladar on ara tenim el finestral de Santa Tecla?, al claustre. I quan es va construir l'*armàrium* que ara tenim sobre l'arquebisbe Joan d'Aragó doncs ja s'hi van traslladar. És molt interessant com al fill de Jaume II l'enterren sota les més importants relíquies de la catedral.

Marta Serrano, davant del finestral de Santa Tecla, al Claustre. Foto: Josep M. Llauradó

- Amb aquesta processó, ja es pot parlar de Festa Major tal com diu l'Ajuntament, que commemora els 700 anys?

- Jo crec que sí perquè és la festa cívica més important a Tarragona. Al 1091 es decideix que s'ha de restaurar la seu metropolitana, fins al 1129 no s'aconsegueix, i fins al 1321 la ciutat està advocada a una santa de la qual no tenia relíquies. Era un moment en què la religiositat era importantíssima, la gent a l'edat mitjana tremolava davant d'una excomunió i no per anar a Terra Santa ? a lluitar ferotgement per tornar a conquerir Jerusalem...

- A Tarragona sempre s'ha sentit la llegenda que els van estafar amb les relíquies.

- Poques relíquies existeixen de les que es pugui acreditar que, veritablement, pertanyen al sant o santa que es diu. Quan donen les relíquies de Tecla, arriben amb un escrit que les certifica com a tals. No podem dir que allò realment sigui el braç de Tecla, tan de bo, però com a tarragonins és el que volem creure. ?Per altra banda, cal pensar en jerarquitzacions: no té la mateixa potència un cos sencer que un petit os, o les anomenades relíquies de contacte.. que són aquelles (normalment peces de roba) que es converteixen en relíquies per haver tocat un cos sant.

- Amb les relíquies arriben també unes actes.

- ?Sí. És molt interessant perquè t'adones de les fonts textuais amb les quals un artista ha de treballar per elaborar una imatge. Quan s'esculpeix el frontal de l'altar, l'autor s'inspira en una tradició textual que no és la que recullen aquestes actes que vindran amb les relíquies i que inspiraran a Pere Johan en el ?seu retaule que tenim a la catedral. Per això veiem, en el frontal d'altar romànic, la mort de Santa Tecla ja vella, i, en canvi, com se l'engola la roca en el retaule de Pere Johan, quedant-li només fora el braç, que es convertirà en la seva única relíquia.

- Aquest canvi de versió de la història com se'l pren la població del moment?

- No era important. Tecla era la deixeblla de Sant Pau, a més ens expliquen les fonts que fins i tot batejava. ?Els detalls de la seva història no importa, però sí la rellevància per la seva connexió paulina, que té a veure amb la independència que vol Tarragona respecte a Narbona. ?Com recordaràs, la imatge ?central del frontal d'altar és la visió de Tecla, on la figura preeminent és Crist/Pau. D'això es parlarà a les jornades que es faran properament. El que importa és que era la seva deixeblla, i que fou denunciada per la seva mare per seguir a Crist i a Pau.

L'armàrium on es guarden les relíquies, a la catedral de Tarragona. Foto: Josep M. Llauradó

- Des de la perspectiva actual, no s'entendria gaire això d'anar a buscar un os a l'altra punta del Mediterrani per adorar-lo.

- Hi ha gent que perd el cap per una cigarreta d'un actor, la saliva de no sé qui, porten fotos dels cantants preferits a les carpetes... Si ho penses bé, tampoc no hem canviat tant. En realitat som els mateixos, ens inquieten i preocupen les mateixes coses, o molt semblants. Per bé i per mal.

- A partir de l'arribada de les relíquies, què suposa la seva presència a la ciutat?

- Hi haurà una identificació de la patrona amb la seu, que exhibirà en les celebracions successives. ?Els arquebisbes progressivament s'aniran identificant amb Santa Tecla a través diversos mecanismes. I arribarà un moment en què la catedral s'identificarà amb la pròpia Tecla. I hi haurà una carta del Papa Gregori XI que arribarà a dir al rei que deixi d'usurpar els béns de Tecla, perquè considera que si usurpa les propietats de la catedral el que està fent és treure'ls a la santa. I això generarà una llegenda que és la bufetada de Santa Tecla, amb la qual Pere El Cerimoniós dormint se li va aparèixer Tecla i li va donar un mastegot bastant important... ?Però això és una altra història.

[noticiadiari]45/41460[/noticiadiari]